

Commemoratio

In memoriam

*Tőkés István református teológus (1916–2016)**

Dr. Tőkés István
a tiszteletbeli doktori cím átvételekor
(Károli Gáspár Református Egyetem
Hittudományi Kara, 1996)

Sokak számára fogalommá vált a Tőkés név, miután Tőkés László lelkipásztor letartóztatásával és az irányában tanúsított szolidaritás vállalásával 1989 decemberében Temesvár lakossága elindította a Ceaușescu elleni forradalmat.

A rendszer ellen apja is tiltakozott. Tőkés István, a több nyelvet beszélő református teológus és Istentől áldott igehirdető nem tartozott a megalkuvók sorába, hanem amint mondta, az evangélium elkötelezettje volt.

Esperes és tanítónő gyermekeként született 1916. augusztus 8-án a délkelet-erdélyi Málnáson. A kolozsvári teológia elvégzése után, 1938 őszétől 1940 nyaráig Kasselben, Tübingenben és Bázelen tanult, és többek között Karl Barth és Oskar Cullmann tanítványa is volt. Miután visszatért Kolozsvárra, az egyetemisták lelkigondozói munkájával bízták meg. 1946-tól 1973-ig egyházkerületi tanácsosként működött. 1973-ban megkapta az újszövetségi exegézis teljes körű professzorátusát, és emellett a *Református Szemle* szerkesztője is volt. 1983-ban nyugdíjba kényszerült, elsősorban nem életkora miatt, hiszen 67 éves volt, hanem mert tiltakozott a Ceaușescu kisebbségeket elnyomó és romanizáló politikája ellen. Kis nyugdíja miatt alkalmi igehirdetői szolgálatot vállalt, és nyolc felnőtt gyermeke támogatta őt és feleségét, Vass Erzsébetet (1918–2001). 1989-ben a Szekuritáte nyomása alatt álló és meghunyászkodó egyházi vezetőség eltiltotta az igehirdetői szolgál-

* Az itt is közölt megemlékezés az Institut G2W. Ökumenisches Forum für Glauben, Religion und Gesellschaft in Ost und West által kiadott *Religion & Gesellschaft in Ost und West (RGOW)* 44. évfolyamának (2016) 5. számában (5. old.) jelent meg *Reformierter Theologe István Tőkés (1916–2016) verstorben – Elhunyt Tőkés István (1916–2016) református teológus* címmel.

A megemlékezés szerzője, a Luzernben élő Kurt Jakob Rüetschi az 1975-ös és 2004-es zürichi Heinrich Bullinger-konferenciákon ismerkedett meg Tőkés Istvánnal, aki Bullingerszakértőként kapott meghívást ezekre a rendezvényekre. A közöttük kialakult kapcsolat azonban nemcsak szakmai jellegű volt, hanem baráti is.

lattól. Ceaușescu bukása után újra prédikálhatott, de fájó szívvel látta a kisebb-ségek további elnyomását.

A budapesti Károlyi Gáspár Református Egyetem, amely a magyar bibliafordító (1530–1591) nevét viseli, díszdoktori címmel tüntette ki 1996-ban.

A II. Helvét Hitvallás (1566) a mai napig érvényben van Magyarország és Erdély református egyházában. Tőkés István újra lefordította ezt magyar nyelvre, és Heinrich Bullinger műveiből vett magyarázatokkal együtt adta ki. A kommunista rendszer előbb akadályozta a latin–magyar könyv kinyomtatását, majd pedig siettetten, hogy „vallásszabadság”-ot színlelhessen a Református Világszövetség 1968-ban Kolozsváron megrendezett konferenciáján. 2006-ban Tőkés István másodszer is megjelentette ennek javított kiadását.

Mint aki ismerte Bullinger teológiáját, 1975-ben és 2004-ben meghívást kapott a zürichi Bullinger-konferenciára. Bullingerről és Zwingliről német nyelven írt előadásokat. Legfontosabb magyar nyelven írt könyvei közé tartoznak *A Filemonhoz* (1957), *A filippilibeliekhez* (1983) és *A korinthusiakhoz* (1995, 1996) írt levelekhez készített kommentárjai, a *Bibliai hermeneutika története* (1985), *A romániai Magyar Református Egyház élete 1945–1989* (1990 és 2014), *Bullinger hatása a magyar református egyházban* (2004), valamint prédikációs kötetei (1975, 1991, 1997, 2004 és 2011). Szellemi frissességét és alkotóerejét magas életkorában is meg tudta őrizni.

2006-ban ezt írta nekem: „Minden exegézisem és tanulmányom az igehirdetést szolgálta.” 2016. január 15-én távozott el az élők sorából.

Kurt Jakob Rüetschi, Luzern

Fordította Nagy Irén